

La traducció d'*El Crist de crucificat* de Kazantzakis

Visat núm. 3
(abril 2007)

per Joaquim Gestí

L'any 1959 la literatura neogrega torna a Catalunya gràcies a la publicació de la novel·la de l'escriptor cretenc Nikos Kazantzakis *El Crist de nou crucificat*, en versió de Joan Sales. Una reaparició que es produeix amb un cert retard respecte a Europa. Les causes d'aquest retard són, d'una banda, la situació política i cultural de Catalunya durant la dictadura franquista i, de l'altra, la lenta incorporació de la mateixa literatura neogrega a Europa, iniciada a partir dels cinquanta.

Després d'anys de prohibició i persecució, la llengua catalana comença una tímida recuperació pel que fa a la seva producció literària. La literatura en català i les traduccions reprenen l'activitat a final dels cinquanta, tot i que d'una manera anòmala i plena de dificultats. L'esforç de Joan Sales i del grup d'intel·lectuals d'«El Club dels Novel·listes» comença a donar fruits durant la dècada dels seixanta tant en el camp de la creació literària com en el de la traducció.

El Crist de nou crucificat és, en paraules de Joan Sales, «una de les màximes novel·les cristianes de tots els temps». L'argument de l'obra se situa als anys vint, en una zona de Grècia encara ocupada pels turcs i devastada pels enfrontaments i les represàlies. En un poblet, però, la vida segueix el decurs normal. Com cada any, amb el permís de les autoritats otomanes el poble es disposa a representar la passió de Crist. Seguint el costum, els vilatans han de triar entre els membres de la comunitat les persones que prendran part en l'escenificació.

No és casualitat que un cristià convers com Sales, per a qui «tot està amarat de Déu, fins la revolució», sentís fascinació per aquesta obra també d'un cristià «tardà», com la va sentir per *Els germans Karamàzov* de Dostoievski, «l'obra màxima de la novel·la cristiana universal». En certa manera, Sales inventa un Kazantzakis a la mesura del seu cristianisme de base, com quan l'anomena «convertit tardà, treballador de l'Hora onzena».

La novel·la es publicà l'octubre de 1959 a «El Club dels Novel·listes» en un volum doble de la col·lecció (números 12 i 13). Des de llavors, fins al 1980, la novel·la fou reeditada nou vegades (1959, 1960, 1963, 1965, 1966, 1967, 1972, 1976 i 1980), gairebé una edició cada dos anys, fet que demostra el gran èxit que va tenir entre els lectors. La primera edició comptava amb un breu «Advertiment del traductor». Al llarg de les reedicions successives, Sales incorporarà nous pròlegs, fins a arribar al de la sisena reedició, l'any 1967, que considerarà l'últim. En línies generals, quan analitzem el pròleg de la primera edició, se'ns

Joan Sales, vers 1980. Foto: Barceló. Arxiu Serra d'Or

Joan Sales

Comentaris sobre traduccions

[La traducció com a treball de reescriptura](#)
per Marta Pasqual

[La traducció d'*El Crist de nou crucificat* de Kazantzakis](#)
per Joaquim Gestí

Bibliografia

[Traduccions del francès al català](#)

[Traduccions del grec modern al català](#)

[Traduccions del rus al català](#)

plantegen dues qüestions: la primera és el fet que es tracti d'una traducció indirecta; la segona té a veure amb els criteris lingüístics, que Sales emprà per tal d'adaptar-se a l'estil no gens fàcil de Kazantzakis. Pel que fa a la traducció indirecta del text, cal recordar que era pràctica habitual a la col·lecció i que quatre de les dotze traduccions aparegudes van ser traduccions indirectes, és a dir, per mitjà d'una o de diverses llengües interposades.

Pel que fa a la qüestió dels criteris lingüístics que Sales volia aplicar a les traduccions del Club, l'ajut i l'autoritat intel·lectual de Carles Riba foren fonamentals. Sales maldava per introduir en la col·lecció un model de registre literari que es caracteritzés per la força, la naturalitat i la versemblança —sobretot als diàlegs—, una llengua viva, en definitiva.

L'advertiment de la sisena edició (1967), que fou l'últim, es una resposta pública de Sales a «algú que s'ha estranyat del que insinuàvem en la de la 3a i de la 4a». Hem de suposar que Sales es refereix als comentaris, a les crítiques que fa als advertiments d'aquestes edicions contra la premsa en espanyol i controlada pel règim per l'escàs o nul ressò de la tasca editorial que es feia en català.

Sales mostra una irònica «pietat cristiana» per a aquells que esperaven algun gest a favor de la cultura catalana d'un diari com *La Vanguardia* dirigit per Luis Martínez de Galinsoga, que l'any 1959 (l'any que es publicà *El Crist*) protagonitzà un dels escàndols de la postguerra, en queixar-se públicament que a l'església de Sant Ildefons de Barcelona es feia la missa en català. La seves protestes acabaren amb una frase —«todos los catalanes son una mierda»— que va córrer per la ciutat com la pólvora. Les protestes actives de sectors de joves catòlics catalanistes (boicot al diari, escampada de paperetes i pamflets, etc.) feren que el diari perdés vint mil subscriptors en poc temps i portà al cessament de Galinsoga. L'oposició al franquisme visqué aquesta destitució com una victòria sobre el règim i li donà forces per a uns esdeveniments polítics encara més transcendents que es produïrien al cap de poc: el fets del Palau de la Música.